

Анна Олійник

*Науковий керівник – д. іст. наук Тригуб О. П.,
Чорноморський державний університет ім. Петра Могили*

РОСІЙСЬКО-БІЛОРУСЬКИЙ ГАЗОВИЙ КОНФЛІКТ 2010 РОКУ

Проаналізовано газовий конфлікт між Республікою Білорусь і Російською Федерацією. З'ясовано його причини, зміст та результат.

Energy conflict between the Republic of Belarus and the Russian Federation. The conflict occurred in 2010 through non-payment of debt by Belarus.

Газовый конфликт между Республикой Беларусь и Российской Федерацией. Конфликт вспыхнул у 2010 году из-за долга, который не выплатила Беларусь России.

Білорусько-російський газовий конфлікт 2010 р. – формально конфлікт на ґрунті взаємних непорозумінь стосовно ціни на російський газ для Білорусі. Виявився у зниженні поставок газу російським “Газпромом” в Білорусь у червні 2010 р. У відповідь Білорусь припинила транзит газу в Європу. Мета конфлікту з боку Росії – примусити Білорусь увійти до Митного союзу[1].

Причини конфлікту. Задекларовані причини конфлікту – економічні. Російська компанія “Газпром” вважає, що Білорусь має газовий борг у розмірі 200 мільйонів доларів і письмово попередила білоруську владу про скорочення обсягів постачання газу з 21 червня на 15% з поступовим доведенням скорочення до 85%, якщо Мінськ не сплатить газовий борг у розмірі 200 мільйонів доларів. Це сталося після відповідної заяви президента Росії Дмитра Медведєва [1].

Ціна на газ для білоруських споживачів на момент конфлікту становила 169 доларів за тисячу кубометрів. Хоча це фактично удвічі менше, ніж ціна російського газу для України, білоруський уряд ініціював переговори про скорочення ціни газу до 150 доларів і в одноосібному порядку платив Росії цю суму. Це і спричинило виникнення боргу Білорусі в 200 мільйонів доларів. Але за повідомлен-

нями ряду агенцій Росія на момент початку конфлікту заборгувала Білорусі суму близьку до 200 мільйонів доларів за транзит газу.

Приховані політичні причини конфлікту, як стверджують аналітики – це хід Кремля у відповідь на фактичне неприєднання Білорусі до Митного союзу з 1 липня 2010 р. [1].

22 червня 2010 р. президент Росії Д.Медведев та прем'єр-міністр В.Путін зробили різні заяви стосовно конфлікту (Д.Медведев про продовження скорочення обсягів газу, що йдуть через Білорусь, а В.Путін про зупинення цього скорочення на рівні 15%) [3].

На 22 червня 2010 р. Російська сторона скоротила обсяги газу на білоруські ГТС на 30%. Президент Білорусі Олександр Лукашенко наказав перекрити газовий транзит. Голова Європарламенту Єжи Бузек заявив про скорочення постачань російського газу до Литви, Німеччини та Польщі. Білорусія і Росія продовжать діалог про це домовились під час телефонної розмови голова уряду Білорусі Сергій Сидорський і глава “Газпрому” Олексій Міллер. У Білорусі низка електростанцій переведена на резервні види палива, обмежена подача газу на промислові підприємства [3].

На початкових етапах переговори про погашення боргу не були успішними, оскільки білоруська сторона планувала розрахуватися бартером, що не влаштувало Росію, яка відразу почала обстоювати свою позицію за допомогою жорсткої риторики. “Газпром нічим не може приймати сплату за борг – ні пирогами, ні маслом, ні сиром, ні іншими засобами платежу”, – заявив тоді Медведев [2].

Але Лукашенка виявилось не так просто залякати. Білорусь тут же задіяла свій козир як країна-транзитер. Після вимоги у 5-денний термін сплатити борг за газ білоруський уряд запропонував “Газпрому” погасити заборгованість за транзит природного газу перед “Белтрансгазом” у розмірі \$260 млн, інакше білоруська компанія припинить його прокачування до Європи. За словами білорусів, Росія мала б платити за контрактом за прокачування 1 тис кубів газу \$1,74 у 2009 р. і \$1,88 – у 2010-му (а вона платила за усними домовленостями лише \$1,45) [2].

Пік напруженості в конфлікті ілюстрували відверті та прагматичні переговори Олександра Лукашенка з міністром закордонних справ Росії Сергієм Лавровим. Під час спільної конференції Лукашенко вів довготривалий монолог, під час якого заявив, що дії Росії виглядають вкрай цинічно і абсурдно, оскільки борг за транзит перед Білоруссю у “Газпрому” більший, ніж борг білоруської анному перед російським газовим монополістом. На що “Газпром” назвав ситуацію суто технічною і спровокованою білоруською стороною [2].

Війна через вибори. Після початку білорусько-російського газового конфлікту Лукашенко в інтерв'ю європейським журналістам звинуватив російську сторону у тому, що таким чином вона намагається тиснути на нього напередодні президентських виборів і, таким чином, підпорядкувати Мінськ своєму впливу. За його словами, “газова війна” – це лише привід, у цьому аспекті йде мова лише про політичну площину конфлікту, а не про фактичні проблеми у газовій сфері [2].

Білоруський президент впевнений, що за цим приховані імперські амбіції Росії отримати фактичний контроль над сусідньою країною, а його перетворити на маріонеткового керівника. “Все абсолютно зрозуміло – йде тиск напередодні президентських виборів в Білорусі”, – зазначив Лукашенко [2].

З іншого боку, більшість як білоруських, так і російських експертів погоджуються з тим, що конфлікт виник в контексті спорів довкола Митного союзу між Білоруссю, Казахстаном і Росією: Мінськ у рамках створюваного єдиного митного простору вимагав для себе відміни експортних мит на російську нафту. Але зрештою 5 липня Лукашенко поставив свій підпис під Митним кодексом, давши цим згоду на приєднання Білорусі до Митного союзу [2].

Реакція міжнародної спільноти. Україна зайняла нейтральну позицію щодо конфлікту [4].

Єврокомісія у відповідь на новий газовий конфлікт між Росією і Білоруссю провела нараду Газової координаційної групи, щоб проаналізувати ситуацію з постачанням газу в контексті тривалого газового конфлікту між цими країнами [4].

Комісар Євросоюзу з питань енергетики Гюнтер Еттінгер телефоном спілкувався з російськими та білоруськими урядовцями і закликав їх якнайшвидше розв'язати конфлікт [4].

Колишній міністр народного господарства Польщі Януш Штайнгофф наголошує на політичному характері на перший погляд економічного конфлікту [4].

Результат. Врешті-решт газова війна закінчилася так само блискучо, як і почалася. Причому переможцем в ній, за оцінкою експертів, вийшла білоруська сторона, яка не лише вчасно змогла оплатити різницю в цінах, а й заставила визнати й оплатити Росію заборгованість за транзит газу. Навіть більше – Мінськ настояв на підписанні додаткової угоди про транзит газу, ставка якого у 2010 році збільшувалася до \$1,88 за тисячу кубів [2].

“У підсумку втрати Москви виявилися більшими, ніж у Мінська, – зазначив аналітик Олександр Назаров з інвесткомпанії “Метро-

поль” в інтерв’ю виданню “Коммерсантъ” – “Конфлікт продемонстрував, що газової палиці у Росії, щонайменше, стосовно Білорусі, немає” [2].

Цей приклад мав би стати хрестоматійним для України, яка після двох пережитих газових воєн з Росією так і не змогла жорстко витримати свою лінію і домогтися преференцій і для себе [2].

Список використаної літератури:

1. Газова війна між Білоруссю й Росією. Приклад для України [Електронний ресурс] // Буковинські старожитності. – Режим доступу: <http://starogit.do.am/publ/1-1-0-1676/>. – Назва з екрана

2. Как возник российско-белорусский нефтяной конфликт? [Электронный ресурс] // NEWSLAND. – Режим доступа: <http://newslan.com/news/detail/id/453280/>. – Название с экрана

3. Назревает российско-белорусский энергетический конфликт [Электронный ресурс] // КУБ.КЗ. – Режим доступа: <http://kub.kz/economic/3524-nazrevaet-rossijsko-beloruskijj.html>. – Название с экрана

4. Российско-белорусский конфликт насторожил инвесторов. [Электронный ресурс] // Сильные новости. – Режим доступа: <http://old.odsgomel.org/content/view/21080/>. – Название с экрана